

Jaargang 2 • nummer 5
oktober 2004
Tweemaandelijks nieuwsbrief

Ver. Uitg.: Gerolf Annemans,
Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel.

1

• 2004: duidelijk geen scharnierjaar

2

• De begrotingen 2005: België belast, Vlaanderen bespaart

4

• De begrotingen 2005 – vervolg

Transfers

Geldstroom vanuit Vlaanderen, exclusief transfers in de schuld (in miljard euro)

1990	3,85
1995	4,90
2000	5,56
2003	6,58
2010	6,40
2020	6,79
2030	7,40

Bij toekomstige ongewijzigde werkende bevolking

Bron: ABAFIM, MUG, oktober 2004.

2004: duidelijk geen scharnierjaar

Op 3 januari 2004 publiceren de SP.a-tenoren Vande Lanotte en Vandenbroucke een open brief met de ambitieuze titel 'Het scharnierjaar 2004.' Hierin bepleiten ze een structureel begrotingsevenwicht in 2005, na de conjuncturele ingrepen van de jongste jaren. Tegen 2011 moet het begrotingsoverschot oplopen tot 1,5% BBP als antwoord op de vergrijzing, aldus de topministers. Een klassieke nieuwjaarsbrief met de gebruikelijke goede voornemens dus. De ambitie moet toch niet overroepen worden: het stabiliteitsprogramma 2001 mikte nog op een overschot van 0,5% in 2005.

Ruim 10 maanden later stelt premier Verhofstadt zijn ontwerpbegroting 2005 voor. Van de goede voornemens blijft niet veel overeind, zo konden we ook lezen in de tweede open brief van Vlaams minister Vandenbroucke (19 oktober). De federale begroting 2005 is weliswaar in evenwicht, maar enkel via een amalgaam van niet-structurele maatregelen. De ontsporing van de uitgaven in de sociale zekerheid wordt niet duurzaam aangepakt, maar opgevangen door de gebruikelijke kortetermijnoplossing van nieuwe inkomsten en doorgeschoven uitgaven. Concrete maatregelen voor de vergrijzing zijn niet te bespeuren en er zijn geen reserves voorzien. Begrotingsminister Vande Lanotte kondigt echter aan de begrotingsoverschotten in het Zilverfonds te storten... vanaf 2007.

De regering rekt op een economische groei van 2,4% in 2005. Alhoewel de conjunctuur momenteel inderdaad gunstig lijkt - het BBP zou volgens recente ramingen kunnen oplopen tot 3% in 2004 - blijft de onzekerheid over de toekomstige groei bijzonder groot. De hoge olieprijs zijn hardnekkiger dan verwacht. Met de wintermaanden voor de deur zal de vraag daarenboven enkel maar toenemen. De Europese Commissie ziet verder de grote afhankelijkheid van de uitvoer, het lage consumentenvertrouwen en het trage investeringsritme als belangrijkste groeirisico's.

De groei is vooral gebaseerd op een stijgende binnenlandse vraag. Gezien de mondiale conjunctuurrisico's, de toename in de werkloosheid, een record aantal faillissementen, stijgende energieprijzen en een groeiende spaarquote is dit nog lang geen zekerheid. Het mislukken van de EBA - nog geen 47 miljoen euro eind september - kan hier paradoxaal genoeg soelaas bieden. Belgische banken worden de laatste maanden overspoeld met cash geld, dat buiten de officiële amnestie gepatriëerd wordt (Het Nieuwsblad, 16 oktober). De paarse regering rekt met andere woorden op een heimelijke terugkeer van zwart geld om de economie draaiende te houden.

De federale begroting is niet enkel gebaseerd op economisch drijfzand, het eventuele evenwicht zal uitsluitend te danken zijn aan het Vlaamse overschot. Via rigoureuze besparingen en eenmalige operaties slaagt Vlaanderen er niet alleen in te voldoen aan de strengste HRF-norm, maar ook een conjunctuurprovisie aan te leggen. Ondertussen poogt de federale regering ook nog de hand te leggen op de laatste Vlaamse spaarcenten door nieuwe gewestelijke bijdragen te eisen.

Verhofstadt heeft in de Vlaamse minister-president een gewillige vazal gevonden. In plaats van Vlaanderen te ontwikkelen tot een moderne groeipool, verkiest Lettermen de federale en Waalse tekorten te financieren op de rug van de Vlamingen. Vandenbroucke hoeft niet meer te pleiten voor opname van de CD&V in de federale regering: *de facto* is dit reeds gebeurd. De Belgische financiën kunnen weer een jaartje verder.

De begrotingen 2005: België belast, Vlaanderen bespaart

Medio juni was kwam er optimistisch nieuws van de federale minister van Begroting Vande Lanotte. De begroting stevende quasi zeker af op een licht overschot in 2004 dankzij betere economische groeivoorzichten. Hogere fiscale ontvangsten zouden de stijgende kosten in de sociale zekerheid meer dan compenseren. Bij de aanvang van het zomerreces zag de budgettaire horizon er hoopgevend uit. De federale regering verwachtte geen moeilijke begrotingsopmaak voor volgend jaar.

VERHOFSTADT WIKT, DE PS BESCHIKT

Eind augustus verraste premier Verhofstadt vriend en vijand door een vervroeging van de jaarlijkse beleidsverklaring aan te kondigen. Traditioneel start het politieke werkjaar de tweede dinsdag van oktober met de beleidsverklaring van de eerste minister. Door het tijdstip te vervroegen tot 21 september wilde Verhofstadt de slagkracht van zijn regering benadrukken niettegenstaande de jongste ministeriële stoelendans. De federale agenda was nochtans goed gevuld met zware dossiers: DHL, Brussel-Halle-Vilvoorde, de Sociale Zekerheid, de eindeloopbaanproblematiek en de begroting 2005. De ambitie van de premier bleek te hoog gegrepen: de versnelde doorstart zou vastlopen in het DHL-dossier. Ook de vooruitzichten voor de begroting versomberden snel. Midden september waarschuwde de CD&V voor een budgettaire crash vanaf 2008. Ondanks optimistische berichten van het kabinet Reynders - hogere fiscale ontvangsten en lagere rentelasten - en Verhofstadt - het tekort in de sociale zekerheid zal geen 1,2 miljard bedragen maar minder dan 800 miljoen euro - werd het alsmaar duidelijker dat de begroting op een aanzienlijk tekort afstevende. Het was echter de PS, die de genadeslag gaf voor de vervroeging van de beleidsverklaring. Op vrijdag 17 september verklaarde PS-voorzitter Di Rupo dat het tekort tussen de 2 miljard en 4,5 miljard bedroeg, terwijl tot dan toe aangenomen werd dat 'slechts' 1,5 miljard aan besparingen nodig was. Twee dagen later pleitte vice-premier Onkelinx op een PS-congres onomwonden voor uitstel van de beleidsverklaring. Enkele uren later werd de beleidsverklaring effectief afgelast voor 21 september.

DE FEDERALE BEGROTING: NIEUWE BELASTINGEN

Op 12 oktober stelde de federale regering voor 2005 een evenwichtsbegroting voor. Het werd een inspiratieloos document zonder spectaculaire elementen, zoals de Belgacomoperatie vorig jaar. Het deficit van ongeveer 3,8 miljard euro werd weg-

gewerkt door de ondertussen welbekende mix van besparingen, doorschuiven van uitgaven, verkoop van overheidsactiva, vervroegen van vorderingen en nieuwe lasten.

In de primaire uitgaven zijn er voor 1,3 miljard euro maatregelen. De grootste besparing is voor rekening van de departementen (712 mio). De Belgische EU-bijdrage wordt voor 250 mio naar beneden bijgesteld, een herberekening van kosten voor het Antwerpse gerechtsgebouw brengt 200 mio euro op. Uitstel van beslissingen genomen op de superministerraden (Gembloers en Oostende) zijn goed voor 130 mio euro.

Aan de *inkomstenzijde* vallen vooral de nieuwe lasten op, geraamd op niet minder dan 870 mio euro. Het gaat over de sociale bijdragen op bedrijfswagens (155 mio), hogere taksen op wegwerpverpakkingen (139 mio), tabak (155 mio) en beursverrichtingen (55 mio). De sociale lasten op het vakantiegeld van ambtenaren bij de gewesten en gemeenschappen moet 136 mio opbrengen. Het statuut van meewerkende echtgenoten bij zelfstandigen wordt een jaar vroeger ingevoerd dan voorzien, wat een bonus inhoudt van 10 mio euro voor de begroting 2005. De prijs van een dienstencheque stijgt met een halve euro. Globaal moet deze prijsverhoging goed zijn voor 8 miljoen extra. Naar jaarlijkse gewoonte moet de strijd tegen de fiscale en sociale fraude enkele tientallen miljoenen opleveren.

Begrotingsminister Vande Lanotte gaat er prat op dat deze keer geen *eenmalige operaties* nodig zijn. Toch wordt ook dit jaar een gedeelte van het overheidspatrimonium te gelde gemaakt. De verkoop van NMBS-terreinen moet voor 450 mio zorgen. Ook de joker van de begroting 2004, de eenmalige bevrijdende aangifte, resulteert nog in extra opbrengsten in 2005 ten bedrage van 350 mio. De creatiefste maatregel bestaat echter uit de verkoop van een gedeelte van de achterstallige belastingen, in totaal zowat 28 miljard euro. De effectisering van 300 miljoen hiervan moet netto 260 mio opleveren voor de schatkist. Daarnaast investeert de koper van de vorderingen 40 mio euro in de informatica van de belastingadministratie.

EEN BLAUWE OF RODE BEGROTING?

De stijgende kosten in de Sociale Zekerheid, de fiscale hervorming en de stijgende financiering van de gemeenschappen lagen aan de basis van het federale deficit. De socialisten zijn erin geslaagd de reële groeivoet van 4,5% in de uitgaven voor de ziekteverzekering te vrijwaren. De hervorming van de personenbelasting, een liberale belofte, bleef eveneens overeind. De fiscale hervorming komt hiermee op kruissnelheid en verlaagt de belastingen vanaf januari 2005 met meer dan 1 miljard euro. De verhoogde financiering van de deelgebieden - een gevolg van het Lambermontakkoord - wordt echter volledig

teruggevorderd onder de vorm van hogere bijdragen voor de schuldafbouw door de gewesten en gemeenschappen.

Alhoewel de begroting op het eerste zicht een evenwicht van rode en blauwe standpunten lijkt, valt vooral de stempel van de socialisten en meer bepaald de PS op. De tekorten in de Sociale Zekerheid worden niet fundamenteel aangepakt, maar opnieuw bijgesteld door nieuwe lasten. Van structurele maatregelen om de vergrijzing op te vangen en de tewerkstellingsgraad te verhogen, is alweer geen spoor terug te vinden. De tweede open brief van Vandenbroucke valt te lezen als een aanklacht tegen dit non-beleid.

Net zoals in 2003 en 2004 rekest de federale regering weer op de deelgebieden en lokale besturen om het begrotingsevenwicht 2005 te behalen. Deze keer rekenen Verhofstadt en co. op 200 mio voor schuldafbouw. Bij de voorstelling van de begroting bleek bovendien dat de federale overheid daarnaast nog 136 mio vordert van de gemeenschappen en gewesten onder de vorm van sociale lasten op het vakantiegeld van hun ambtenaren. Momenteel is alleen Vlaanderen bereid een inspanning te doen in de schuldafbouw. Voor PS'er Michel Daerden, zowel begrotingsminister in het Waalse gewest als de Franse Gemeenschap, kan er echter geen sprake zijn van een bijkomende Waalse inspanning. Een eventueel federaal begrotingsevenwicht zal dan ook in 2005 uitsluitend te danken zijn aan Vlaanderen.

Primair saldo, Vorderingsaldo, Schuldgraad en BBP in 2005 (in % BBP)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Primair Saldo	6,9	7,2	6,1	5,7	5,0	4,5
Entiteit I	6,4	5,9	5,6	4,8	4,1	3,8
Entiteit II	0,6	1,2	0,4	0,9	1,0	0,7
Vorderingsaldo	0,2	0,6	0,1	0,4	0,0	0,0
Entiteit I	0,2	-0,1	0,1	-0,1	-0,5	-0,3
Entiteit II	0,0	0,7	0,0	0,5	0,4	0,3
Schuldgraad	109,1	108,0	105,4	100,0	96,9	95,8
Reële groei BBP	3,9	0,7	0,9	1,3	2,4	2,5

Entiteit I: federale overheid + Sociale Zekerheid, Entiteit II: gemeenschappen en gewesten + lokale besturen. 2004, 2005: ramingen.

Bron: federale overheid, J. Vande Lanotte, 12 oktober 2004.

INDICATOREN VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEIDSFINANCIËN 2000 – 2005

Ondanks de besparingen in de *primaire uitgaven* daalt het primaire overschot sterk tot 4,5% BBP in 2005. De negatieve evolutie, ingezet in 2003, zet zich dus verder. We moeten al teruggaan tot de eerste helft van de jaren negentig om dergelijk slecht resultaat terug te vinden. Nochtans werd België maar toegelaten in de EMU dankzij de belofte om een gemiddeld primair surplus van 6% aan te houden.

In 2005 zou de *rentelast* met 4,7% BBP trouwens opnieuw groter worden dan het primair saldo. Netto dalen de intresten met ongeveer 250 mio euro. Het positieve effect van 550 mio wordt gedeeltelijk teniet gedaan door de rentelasten op de NMBS-schuld. Volgend jaar volstaat het primaire overschot niet langer om de lopende intrestkosten te dekken. Gezien het historisch lage rentepeil worden stijgende intresten daarenboven steeds waarschijnlijker. Indien bovendien de nominale economische groei in 2005 tegenvalt zijn alle ingrediënten voor een nieuwe rentesneeuwbal aanwezig. Toch rekest de regering op een daling van de *schuldgraad* tot 93,3%. Door de overname van de historische NMBS-schuld, goed voor 7,4 miljard euro of 2,5% BBP, zal de schuldratio tegen eind 2005 nog 95,8% bedragen.

VLAMSE BEGROTINGSOVERSCHOTTEN

Voor 2004 adviseerde de HRF een Vlaams begrotingsoverschot van 609,76 mio euro. Na correcties voor vroegere overschotten en aanpassing van de parameters betekent dit een effectief te realiseren HRF-norm van 388,16 mio euro. Uiteindelijk sluit de begroting af met een saldo van 664,85 mio. Consolidering met de ondergeschikte besturen volgens de ESR-regels leidt tot een geconsolideerd vorderingsaldo van 388,18 mio euro of een overschot van welgeteld 17.000 euro t.o.v. de HRF-norm. Zoals aangekondigd waren hiervoor aanzienlijke inspanningen nodig.

In de *ontvangsten* valt vooral een stijging in de registratie- en schenkingsrechten op (204 mio euro of twee derde van de totale stijging gewestbelastingen). Daarnaast zijn er ook een aantal eenmalige maatregelen, zoals de verkoop van aandelenparticipaties (185,8 mio) en een 'activering van het patrimonium,' een eufemisme voor de verkoop van overheidsgebouwen (195 mio).

Aan de *uitgavenkant* werd van iedere minister een besparing van 1/13 op het budget gevraagd. Daarenboven werd een lineaire besparing van 5% op de werkingskosten en een wervings-

vervolg op pagina 4

stop tot eind 2004 doorgevoerd bij de Vlaamse administratie. Tenslotte werd voor 2004 slechts rekening gehouden met een economische groei van 2% i.p.v. 2,2% van het Planbureau, waardoor 90 mio euro aan een conjunctuurprovisie kon toegerekend worden.

De initiële begroting 2005 komt in grote mate overeen met de begroting 2004. Zo houdt de Vlaamse regering ook voor volgend jaar slechts rekening met een groei van 2% i.p.v. de voorspelde 2,4% met een extra conjunctuurbuffer van ongeveer 77 mio als gevolg. De stijging van de gewestelijke belastingen - geraamd op 171,54 mio euro - is opnieuw voornamelijk gebaseerd op een toename van de registratie- en schenkingsrechten (100,26 mio euro). De eigen ontvangsten of eenmalige operaties dalen daarentegen fors in vergelijking met 2004. Volgend jaar is 'slechts' 85 mio ingeschreven voor de activering van het patrimonium. Naar analogie met 2004 wordt ook in 2005 aan elke minister een besparing van 1/13 op de uitgaven opgelegd, goed voor in totaal 160,2 mio euro. De lineaire besparing op de werkingsmiddelen en de wervingsstop wordt verlengd tot eind 2005.

**VLAAAMSE BEGROTING:
GEWEST VERSUS HOGE RAAD VAN FINANCIËN (IN MIO EURO)**

	2004	2005
Begrotingssaldo MVG	664,851	602,046
Vorderingssaldo MVG	4.766,758	4.961,071
Vorderingssaldo instellingen	-4.402,898	-4.697,426
Reservevorming zorgfonds	24,318	24,232
Totaal vorderingssaldo	388,178	287,877
Basisbedrag HRF	609,758	348,420
Correctie parameters	-65,037	0
Bijdrage schuldafbouw	0	95,580
Korting vroegere overschotten	-156,560	-156,560
Te respecteren HRF-norm	388,161	287,440
Overschot tov HRF-norm	0,017	0,437

*MVG: Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Berekening volgens ESR-regels.
Bron: Vlaams Minister van Financiën en Begroting, budgetcontrole 2004, initiële begroting 2005, 8 oktober 2004.*

De Vlaamse begroting komt hierdoor op een overschot van 602 mio euro in 2005. Herberekend volgens de ESR-normen komt dit neer op een geconsolideerd vorderingssaldo van 287,88 mio. De HRF-doelstelling 2005 werd vorig jaar vastgelegd op 348,42 mio. In haar laatste advies heeft de HRF echter aangedrongen op een extra inspanning van de verschillende entiteiten. Aan Vlaanderen wordt 95,6 mio extra gevraagd waardoor de nieuwe doelstelling voor 2005 op 444 mio komt. De Vlaamse regering gaat ervan uit recht te hebben op een mindering van 156,6 mio aangezien ze de voorbije jaren beter presteerde dan de norm. Als gevolg komt het uiteindelijk te behalen HRF-saldo op 287,44 mio euro. Ook in 2005 haalt Vlaanderen een overschot t.o.v. de HRF-norm, ditmaal ten bedrage van 437.000 euro.

De Vlaamse overschotten in 2004 en 2005 zijn in belangrijke mate gebaseerd op de verkoop van overheidsgebouwen. In totaal moeten deze *sale-and-rentback* operaties 280 mio euro opbrengen. Deze eenmalige ingrepen verzwaren natuurlijk de toekomstige begrotingen; de nu verkochte gebouwen worden immers integraal opnieuw gehuurd. Vlaanderen voldoet hierdoor wel aan de strengste HRF-normen, waardoor het een belangrijke bijdrage levert aan de federale begroting. De eenzijdige federale beslissing om vanaf 2005 de werkgeversbijdragen op het vakantiegeld van ambtenaren door te rekenen aan de deelgebieden brengt het overschot in gevaar. Voor Vlaanderen kost dit volgens de Vlaamse minister van Begroting Van Mechelen 39 mio per jaar. Tegen 2009 kunnen de kosten oplopen tot 64 mio. Voor Wallonië komt de extra uitgave op 20 mio, waarvan 18 mio voor de Franse Gemeenschap. Gezien de traditionele financiële problemen van de Gemeenschap, neemt het Waalse Gewest hiervan 8 mio voor haar rekening bovenop haar eigen aandeel van 2 mio. De Brusselse regering lijkt eveneens bereid de gevraagde bijdrage te storten, maar vraagt in ruil een snellere doorstorting van federale dotaties. Aangezien Vlaanderen reeds een belangrijke budgettaire inspanning levert - in tegenstelling tot de andere deelgebieden - lijkt ze niet bereid om zomaar de gevraagde bijdrage te storten.

De Waalse regering en de Franse gemeenschapsregering weigeren echter categoriek hun bijdrage te leveren in het kader van de schuldafbouw, in totaal 90 mio euro. Volgens Daerden is dergelijke inspanning onmogelijk zonder vroegere beslissingen terug te schroeven, zoals loonsverhogingen voor onderwijzers, dotaties voor schoolgebouwen en begeleiding van werklozen. Vlaanderen daarentegen is in principe bereid om de gevraagde 95 mio op te hoesten - door o.a. te besparen op de personeelskosten - op voorwaarde dat de andere entiteiten hun verplichtingen nakomen en desgevallend gesanctioneerd kunnen worden.

Deze voorbeelden tonen nog maar eens de eenzijdigheid van de Belgische loyaliteit aan. Vlaanderen levert zijn bijdrage aan de federale begroting en schuldafbouw. Wallonië weigert hiervoor maatregelen te nemen. Vlaanderen kan zijn onderwijzers geen loonsverhoging toestaan omwille de federale eisen. Wallonië kan zijn federale bijdragen niet voldoen omwille van toegestane loonsverhoging in de onderwijssector. Uit het genereuze aanbod van het Waalse Gewest om een gedeelte van de sociale bijdragen van de Franse Gemeenschap te betalen, blijkt nochtans dat solidariteit geen onbekend begrip is over de taalgrens. Zolang de solidariteit maar het eigen Waals volk betreft.

Vlaanderen draait nog maar eens op voor de Belgische begrotingszwendel. Ondertussen worden essentiële Vlaamse dossiers niet aangepakt. Vlaanderen depanneert België, maar legt hierdoor een zware hypotheek op zijn toekomstige welvaart.